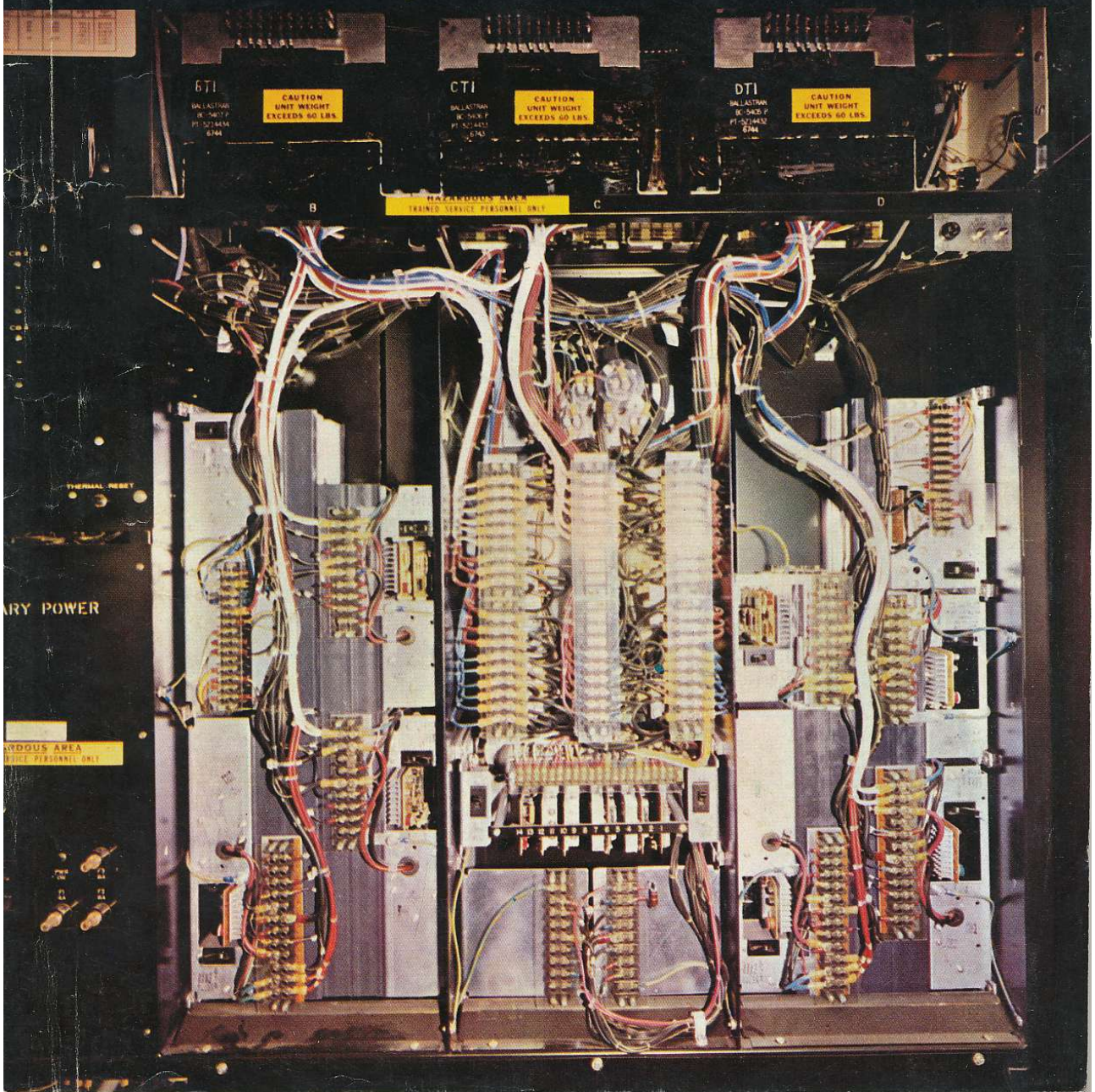

SERRA D'OR

novembre 1969

dossier: la informàtica a Catalunya

totes les edats, totes les condicions s'han barrejat. Trist espectacle, després de tantes jornades sense menjar i de nits inacabables passades al ras, pels camins fangosos o pels camps, sota la pluja! Quadre encara més espantós per l'evacuació dels ferits greus, militars i civils».

Penso que l'èxode ja ha acabat. Ahir no van arribar nous ferits a les barraques d'Arles. En canvi, molts dels refugiats, sense mals visibles, que arribaren de primer a l'estació, han estat conduïts en un nou camp de concentració arlesenc instal·lat al terreny de futbol. I en aquest terreny no hi ha barraques ni res.

Durant la nit passada han mort gairebé al mateix temps dos ferits. Dos altres han ocupat immediatament els llocs buits sobre la palla. Els morts eren d'allò més joves, de la «lleva del biberó», probablement. L'un, el primer que ha expirat, tenia una ferida horrible a la cara. La bala, o la metralla, li havia esbotzat l'ull dret i una bona part del pòmul. La secreció que li sortia estantment del forat cobert de gasa li entrava a la boca. Ell ni se'n donava ni es movia.

Les ferides al cap o a la cara, sobretot a la cara, fan esborronar. I si no causen la mort, resten aquelles cicatrius que converteixen els homes en monstres, obsequi potser, dels déus de la guerra, amants del sofriment.

Han començat d'arribar a l'estació d'Arles nombrosos refugiats en bon estat físic, però espellifats i amb cara de gana, els quals, no podent aguantar més, segons diuen, han demanat d'ésser repatriats. Amb parcel·les de fortuna a les mans i amb la manta al coll, vigilats pels gendarmes, alguns semblaven contents; d'altres, entristits. Havent dinat, s'han aplegat davant l'estació i, cap a mitja tarda, han pujat en un tren «especial» que els deixarà a la frontera. Aniran ben atapeïts. Entre els qui marxen hi ha en X..., convilatà meu i soldat de la meua lleua. Al moment de sortir el tren, entre els qui treien el cap a la finestreta, he reconegut la cara avergonyida d'aquell tintet-metge lleidatà que tenia tanta por als avions.

Ningú no s'ha acomiadat de ningú. Ni un crit, ni un cant, ni una veu, ni un mocador... — A. BLADÉ I DESUMVILA.

RESTRICCIONS MENTALS

joguines sense malícia

Fou per l'agost o pel setembre del 1958 que es van fer, a València, les primeres proves de receptors de televisió. Jo ja no me'n recordo, però la cosa degué funcionar relativament bé, dins la modestia de les circumstàncies, perquè la premsa local en parlà amb una certa confiança. Ara, repassant unes revistes de l'època, trobo un comentari inefable, que mereix ser exhumat. «Bien dosificada», diu, «la televisión puede constituir un remedio eficazísimo para que las madres de familia numerosa consigan entretener a la prole con mayor economía». L'humorisme del text, en efecte, és involuntari: n'estic segur. A la curta distància de deu anys, les paraules de l'anònim periodista de «Sicania» resulten tendrament grotesques. I la veritat és que no sabríem fer-l'hi'n retret. Al cap i la fi, la seva ingenuïtat era, ací i aleshores, una conclusió justa. En part, si més no. En aquell moment, sense dubte, ja podia «endeuinar-se» l'abast que el «nou» invent tindria, de cara als hàbits més sòlids de la nostra societat: alguns països començaven a experimentar-ne l'eficàcia revulsiva, i la literatura d'anticipació n'havia presentat aspectes grandiosament incisius. Potser el candorós redactor indígena ho ignorava, tot això. Cal suposar-ho. Tanmateix, en la seva reacció es reproduïa un gest que convindria qualificar d'«universal»: un gest que encara avui advertim repetit en ocasions similars, i no sols en les àrees del provincialisme tancat i sense imaginació. Em refereixo a la innocència general, pràcticament unànime, amb què han estat i són acollits la majoria dels artefactes que ens ofereix la tècnica moderna. En dic «innocència», és clar, a falta d'un mot més apropiat. D'entrada, quan es fa possible l'ús d'un d'aquests estris, tothom s'hi encanta. Com amb una joguina. Y no és d'avui, la predisposició. Pensem que van ser els principis de l'automòbil o de l'aviació. O els del cinema. I els de la ràdio. La gent del carrer s'ho prenien amb una mena d'alegria despreocupada, una mica pueril. Semblaven uns trucs inofensius — o sigui, trivials —, pròxims als vells exercicis de «física recreativa», o bé una aventura ben educada i espectacular.

L'«aparell», inicialment, no suggeria gaires esperances d'aprofitament seriós: alemanys, no les insinuava en la mesura que després han tingut. És obvi que hi havia «algú» que sí que les preveia, i que en maquinava l'exploració: uns petits nuclis d'industrials, de polítics, de militars, hi posaven diners, il·lusions, càlcul. Mentre els primers pilots d'aeroplà es divertien fent l'heroi, uns altres senyors projectaven operacions de negoci o estratègia, i amb èxit. ¿I qui hauria dit que els peoners de la galena i dels auriculars ruprestres inauguraven la immensa, sinistra empresa publicitària i goebbelsiana que més tard havia de ser a tot arreu la radiodifusió? Etcètera. De fet, només s'hi percebia l'oportunitat del joc. De la joguina. Amb el temps, la joguina s'ha convertit en instrument de múltiples eficiències, positives les unes, negatives les altres, i hem acabat per resignar-nos-hi. Una reflexió en sentit retrospectiu obliga a reconèixer que ens equivocàvem: «allò» no era cap joc, cap joguina. Vam errar en no aplicar-li un mínim de control o de suspicàcia. Així ha passat també amb la televisió. El periodista valencià del 1958 no opinava en termes massa diferents dels que, abans o simultàniament, eren proferits a Nova York, a París, a Berlín, a Moscou, a Londres. La tele? Un més entre els trastos que les mamàs fecundes poden fer servir per a distreure les criatures. Fins i tot cabia atribuir-li la missió de vehicle de curiositats. I res més. Quan hem arribat a adonar-nos-en, ja havíem caigut en la trampa: la petita pantalla havia esdevingut una poderosa eina agressiva, una al·lucinació col·lectiva sense precedents, una forma sistemàtica de mediatització de les multituds. El mal afecta tot el món, en uns llocs més que en els altres, però sense excepció. Únicament els eters enemics del «progrés» hi avançaren l'alarma. Per a ells, qualsevol avantatge tècnic és un parany del dimoni, o de la incultura tant se val. Les seves raons no hi compten, naturalment. De tota manera, la «innocència» de la resta tampoc no era lògica. I cada dia ho és menys. Perquè el plantejament continua inalterat, i les botigues no paren de brindar-nos maquinetes seductores, noves joguines que

s'anuncien amb un futur ple d'insidies i de perills. En les zones «superdesenvolupades» ja s'està produint la comercialització d'artefells poc o molt transistoritzats, utensilis òptics o fotogràfics, mecanismes per a ferir o per a escoltar, que permeten l'espionatge o la violència com mai no ho hauríem cregut. Les fantasies de l'arsenal de James Bond han entrat en el mercat, reduïdes a joguina: succedanis o successors «tècnics» de les antigues manufactures de la broma familiar. Les pòlvores que provocaven l'esternut, el ratolí artificial, les corbates erèctils, les flors que disparaven un raig de líquid sarcàstic, seran substituïts per micròfons invisibles, per magnetòfons diminuts, per càmeres increïblement discretes, i tot tindrà encara l'aire d'un passat temps enriolat i domèstic. La idea de la joguina perdura en els *gadgets* de moda iminent, barats i públics. Els jamesbonds regulars ja en treuen un rendiment ben poc «enjogassat», segons sembla. Els mateixos usuaris del metro de Barcelona, a partir d'ara, quedaran vigilats per l'ull implacable d'un circuit televisiu, teòricament dedicat a facilitar el tràfic, però que Déu sap què facilitarà, a la llarga. Les profecies pessimistes d'Orwell, de Huxley, tendeixen a complir-se... Per què serà que els pessimistes ho encerten? M'ho pregunto, i amb una angouxa sincera. Potser és una de les poques angoues que sóc capaç de sentir. Em resisteixo al pessimisme: a aquestes espècies de pessimisme, concretament. No hi ha «solució»? ¿O bé la solució consisteix, en definitiva, a no acceptar com a joguina allò que realment és una arma? I les armes, ¿qui les ha de manejar? I...? Fa pena i fa por, d'haver de seguir endavant amb les interrogacions.

JOAN FUSTER

SALA GASPAR
galeria d'art
consell de cent 323
Barcelona